

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff; given Stockholms slott den 13 januari 1922.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff.

GUSTAF.

A. Åkerman.

Förslag

till

LAG**om anstånd för visst fall med verkställighet av straff.**

Med ändring av vad lag och författning innehålla häremot stridande förordnas som följer.

Visar den, som genom lagakraftäggande utslag är dömd till frihetsstraff eller skall undergå fängelse, vartill böter eller viten förvandlats, innan verkställigheten av straffet begynt, att till Konungen ingivits ansökan, att han av nåd måtte förskonas från straffet eller vinna lindring däri; är han ej häktad, och förekommer ej mot honom skälig anledning, att han avviker, då skall, där ej i målet tidigare sökts nåd, med verkställigheten av straffet anstå i avbidan på Konungens beslut i anledning av nådeansökningen.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 2 december 1921.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anmäler ärende angående nådeansöknings inverkan på verkställbarheten av lagakraftägande utslag i brottmål samt anför:

»Den 30 maj 1811 hade Kungl. Maj:t avslagit en nådeansökning av en häktad person, dömd till fyrtio par spö och sex månader arbete på Vaxholms fästning. Ansökningen avsåg spöstraffet. Den 4 juli 1811 anmäldes i statsrådet en ny nådeansökan av samma person. I yttrande i anledning av denna ansökning hade högsta domstolen förklarat, att sökanden borde ställa sig till efterrättelse Kungl. Maj:ts beslut den 30 maj, vilket ofördröjligen skulle till verkställighet befordras, så framt ej laga hinder mötte, i följd varav högsta domstolen ock föreslagit, att Kungl. Maj:t täcktes förklara sig ej vidare vilja med någon ytterligare nådeansökning i målet besväras. Kungl. Maj:t biföll vad högsta domstolen hemställt; och som Kungl. Maj:t av flera mål, vilka tid efter annan förekommit, inhämtat, att då uppå gjorda ansökningar om nåd i brottmål Kungl. Maj:t meddelat utslag, längre tid ofta utdragits, innan verkställighet av ådömda straff följt, och att flera förnyade ansökningar i samma ämne blivit till Kungl. Maj:t insända, samt ett sådant förhållande vore skadligt, dels i avseende på angelägenheten i allmänhet att straff så snart ske kunde drabbade de brottslige, dels ock för den kostnad Kungl. Maj:t och kronan måste vidkännas, när arresteranter utöver den tid, som vore nödvändig, kvarhölls i häkte, fann Kungl. Maj:t gott förordna, att överståthållarämbetet och Kungl. Maj:ts samtliga befall-

*Cirkulären
den 4 juli 1811
och den 27
mars 1830.*

ningshavande samt vederbörande chefsämbeten skulle genom cirkulärbrev anbefallas att, sedan för brott dömda personer hos Kungl. Maj:t sökt nåd och Kungl. Maj:ts utslag komme exekutorn tillhanda, låta, därest icke laga hinder mötte, dem till behörig verkställighet befordras, utan att ytterligare nådeansökningar finge hindra verkställigheten; dock borde Kungl. Maj:ts befallningshavande låta sig angeläget vara, att sådana till straff dömda häktade personer, som ämnade hos Kungl. Maj:t söka nåd, ej saknade underrättelse om nödvändigheten att på en gång framte alla de skäl och grunder, vilka förmenades kunna bereda dem den förskoning, som utgjorde föremålet för deras underdåniga ansökningar.

Den 3 oktober 1829 hade Kungl. Maj:t avslagit en nådeansökan av en häktad, som blivit dömd att mista livet, och den 16 januari 1830 hade Kungl. Maj:t avslagit en andra sådan ansökning av den dömda och hans hustru. Den 27 mars 1830 anmäldes i statsrådet en tredje nådeansökan av den dömda. I yttrande över denna senare ansökning hade högsta domstolen förklarat, att den funnit anledning icke förekomma att nu mera än förut för sökanden tillstyrka någon nåd, och borde Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet genom brev förständigas, att utan uppehåll av vidare nådeansökning låta dödsstraffet till verkställighet befordra. Kungl. Maj:t biföll vad högsta domstolen tillstyrkt; och som Kungl. Maj:t inhämtat, att uti förevarande mål såsom ock vid åtskilliga andra tillfällen dess cirkulärbrev av den 4 juli 1811 angående verkställigheten av Kungl. Maj:ts utslag uppå ansökningar om nåd i brottmål icke blivit behörigen efterföljt, förordnade Kungl. Maj:t, att brev skulle avgå till överståthållaren, landshövdingarna och regementscheferna med erinran om den i berörda brev givna föreskriftens noga iakttagande.»

Departementschefen uppläser förenämnda två cirkulär, som äro av den lydelse, bilagorna B och C vid detta protokoll utvisa, samt anför vidare:

»De av mig nu nämnda cirkulären hava tolkats olika. Enligt en mening skulle av desamma framgå, att en första gången gjord ansökan om nåd borde föranleda uppskov med verkställigheten av frihetsstraff. Till stöd för denna mening har särskilt åberopats, att, om dylikt uppskov icke beviljades, skulle i de fall, då fråga vore om straff av ringa tidslängd, en eventuell benådning bliva värdelös, enär straffet eller större delen därav skulle hinna verkställas, innan Kungl. Maj:ts utslag i anledning av nådeansökningen meddelats. Riktigheten av denna åsikt har emellertid bestritts, och har det gjorts gällande, att ändamålet med cirkulären allenast varit att förebygga i desamma påvisat missförhållande i fråga om förnyade nåde-

ansökningar samt att cirkulären i allt fall endast avsåge häktade personer. Med hänsyn till innehållet i det förslag, jag har för avsikt framlägga, finner jag mig sakna anledning yttra mig om, vilkendera meningen, jag anser vara den rätta.

Jag ber i stället att nu få övergå till ett ärende, som varit föremål för justitieombudsmannens övervägande (se dennes ämbetsberättelse till 1921 års riksdag sid. 276 ff.), men, innan jag så gör, vill jag erinra därom, att justitiekanslern år 1918, i anledning av en förfrågan av en landsfiskal, om den omständigheten att en person, dömd till fängelse, sökt nåd hindrade straffets omedelbara verkställande, uttalat såsom sin uppfattning, att nådeansökningen icke utgjorde hinder för omedelbar verkställighet av straffet, men att innehållet i de förut av mig omförmälda cirkulären kunde anses utgöra stöd för att, såsom i regel torde ske i likartade fall, avvakta utgången av *en* nådeansökning.

I det nyss av mig berörda ärendet hos justitieombudsmannen har förekommit bland annat följande. *Justitieombudsmannen.*

Genom Kungl. Maj:ts utslag den 24 april 1919 har J. dömts till fängelse ett år med avdrag av sju månader för tid, som han i målet suttit häktad. Den 29 i samma månad har J. i nedre justitierevisionen ingivit en nådeansökan, varom han samma dag erhållit diariebevis. Den 30 april 1919 har J., som vistats å fri fot, anlänt till S. Av t. f. landsfiskalen i orten har han samma dag blivit anhållen för undergående av straffet, oaktat han framvisade diariebeviset. J. har begärt, att justitieombudsmannen måtte vidtaga de åtgärder, vartill berörda lagstridiga förfaringssätt kunde föranleda.

Justitieombudsmannen har i ärendet hört vederbörande länsstyrelse och t. f. landsfiskalen, varjämte J. avgivit påminnelser i ärendet. I skrivelse till länsstyrelsen har justitieombudsmannen därefter anført bland annat:

Beträffande huvudfrågan, huruvida en till Kungl. Maj:t ingiven nådeansökan borde hindra verkställighet av straff, ådömt genom laga kraft ägande utslag, vore saken icke så klar, som klaganden förmenat.

I regeringsformen § 26 vore stadgat, att Konungen ägde att i brottmål göra nåd, mildra livsstraff samt återgiva ära och till kronan förverkat gods. Sedan regeringsrätten eller högsta domstolen över ansökningar därom hörts, fattade Konungen sina beslut i statsrådet.

Såvida den sålunda medgivna rätten att hos Kungl. Maj:t söka att av nåd förskonas från ett ådömt straff icke skulle bliva utan betydelse, finge underordnade myndigheters åtgärder icke ställa hinder i vägen för denna

rätt. Å andra sidan måste det ligga i statens intresse, att, om ett straff skulle hava åsyftad verkan, detsamma snabbt befordrades till verkställighet.

De bestämmelser i ämnet, som hittills ansetts gälla, vore av ganska torftig beskaffenhet.

Justitieombudsmannen redogör härefter för innehållet i cirkulärbreven den 4 juli 1811 och den 27 mars 1830 samt fortsätter:

Angående de kungl. brevens tydning och räckvidd hade olika meningar rått.

H. L. Rydin hade i föreläsningar i svensk statsrätt 1861 yttrat bland annat följande.

'Som alla kraftvunna utslag av behörig domstol utom i fråga om dödsstraff skola omedelbart gå till verkställighet, förtjänar uppmärksammas, att den, som vill i nådeväg utverka upphävandet eller mildring av annat ådömt straff än dödsstraff och förekomma straffets verkställande, har att, sedan detsamma blivit fastställt av överdomstol, innan beslutet bliver laga kraftvunnet, antingen i sammanhang med ändringssökande hos högsta domstolen eller också, om den dömde ej anser skäl vara förhanden för besvärns anförande, genom blott nådeansökning söka önskad ändring, ett förfarande, som jämväl bör i det fall, att skäl ej förefinnes för besvärns anförande, även följas emot underrätts utslag, så att nådeansökningen ingivits förr, än domstolens utslag blivit laga kraftvunnet. Endast om nådeansökning inom nämnda tid ingives hos Kungl. Maj:t, är den till straff dömde försäkrad om möjlighet att förekomma straffets verkställande. Om ett utslag av över- eller underrätt, som blivit till följd av underlåtet överklagande laga kraftvunnet, eller ock och ännu mera, om högsta domstolens utslag blivit till verkställighet expedierat, utan att någon nåderesolution av Konungen blivit i sammanhang därmed utverkad, måste domstolsutslaget gå i verkställighet och straffet för den dömde begynna. En förklaring av honom, att han ärnar söka eller hava sökt nåd, kan ej föranleda till något uppehåll med straffutslaget verkställande, därest ej laga hinder möta eller till följd av straffets beskaffenhet eller andra bevekande skäl vederbörande myndighet, som skall gå i författning om exekutionen, anser skäligt att avvakta utgången av nådeansökningen. På exekutors prövning beror helt och hållet verkställigheten. Han är nämligen förpliktad att ställa sig domarmaktens laga kraft ägande beslut till efterrättelse. Den till straff dömde äger ej att på grund av förklaring, att han har sökt eller ärnar söka nåd, såsom rättighet fordra uppehåll med straffets verkställande. I enlighet med ovan anförda regler, som följa av den till verkställighet förpliktande kraft, som måste tiller-

kännas ett laga kraft ägande domstolsutslag, är i avseende på *häktad person* uttryckligen stadgat, att om han vill söka nåd ifrån det genom hovrätts utslag honom ådömda straff, detta skall ske inom den vanliga tiden till ändrings sökande i hovrätts utslag i brottmål, varförutan är föreskrivet, att Kungl. Maj:ts befallningshavande skall, därest sådant behöves, vårda sig därom, att den häktade ej saknar biträde vid böneskriftens författande, och särskilt anmäla, då nådeansökning utebliver (K. Fklar. 23 mars 1807 punkt 39¹.) Härjämte är enligt kungl. cirk. 4 juli 1811 och 27 mars 1830 anbefallt vederbörande exekutorer att, sedan Kungl. Maj:t meddelat sitt beslut över gjorda ansökningar om nåd i brottmål rörande *häktade* personer, låta beslutet till verkställighet befordra, utan att bereda uppehåll därmed genom ytterligare nådeansökningar. Härav bör naturligen följa, att ett laga kraft ägande utslags verkställighet ej får av någon anmälan om tilltänkta nådeansökningar uppehållas. De nådeansökningar, som ingivas efter den för ändringssökande i hovrätts utslag föreskrivna tid, kunna emellertid, om domen ej kan förekomma begynnelse av straffets verkställande, medföra upphävande av återstoden av straffet eller lindring av det samma. Likasom Kungl. Maj:t äger att efter sig företeende omständigheter meddela nåd, efter det han förut avslagit nådeansökning, äger även den till straff dömd att inkomma med nya nådeansökningar, skolande dock, efter vad vi ovan visat Kungl. Maj:ts utslag, därest ej laga hinder möta, till verkställighet befordras. För att emellertid förekomma itererade nådeansökningar är Kungl. Maj:ts befallningshavande ålagt underrätta

¹ Punkten innehåller, så vitt nu är ifråga: Så snart de av fängslad person i hovrätten anförda besvär blivit avgjorda, bör hovrätten, även om förklaring ej blivit infordrad, tillsända Vår befallningshavande ett exemplar av utslaget för att den fängslade tillställas. Vill han anförda besvär, eller söka nåd, bör han därvid iakttaga vad i 29 punkten av denna förklaring är förordnat; såsom ock Vår befallningshavande bör uti omsorgen, att den fängslade ej saknar nödigt biträde, samt att besvären eller nådeansökningen varda skyndsamt till Oss översända, fullgöra vad i nämnda 29 punkt är stadgat.

Punkt 29 lyder: Hovrätts utslag, varigenom någon är ansedd saker till döden, må ej verkställas, utan skall varda Oss i underdånighet hemställt. Därvid är att iakttaga, att då hovrätten meddelar någon dödsdom, bör hovrätten genast i underdånighet till Oss insända den jämte därtill hörande rannsaking och övriga handlingar samt tillika skicka ett exemplar av utslaget till Vår befallningshavande att varda genom dess försorg tillställt den brottslige i fängelset emot bevis. Vill den brottslige i underdånighet anförda besvär över hovrätts åtgärd eller söka nåd ifrån det honom ådömda straffet, har han att inom den vanliga tiden till ändringssökande uti hovrätts utslag i brottmål avlämna sina underdåniga besvär eller böneskrift till Vår befallningshavande, vilken sedan äger att densamma jämte beviset angående tiden, då utslaget blev den brottslige tillställt, ofördröjligen till Oss i underdånighet insända. Kan den brottslige själv ej skriva eller har han ej annan utväg att få sin underdåniga besvårs- eller böneskrift författad, bör Vår befallningshavande låta sig vårda att han ej må sakna nödigt biträde. Underlåter den brottslige åter att begagna sig av den förmån, honom är förunnad, att få i underdånighet söka Konungen, eller vill han denna förmån ej njuta till godo, bör Vår befallningshavande, så snart tiden till ansökningens ingivande är förliden, anmäla hos Oss i underdånighet, huru därmed sig förhåller. (Jfr 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken.)

nådesökande att på en gång förete alla de skäl och grunder, vilka förmenas kunna bereda dem den förskoning, som utgör föremålet för deras ansökningar.'

Att beträffande ett straff, som redan börjat gå i verkställighet, den exekutiva myndigheten icke på grund av en nådeansökan skulle inhibera fortsättningen av straffets avtjänande, syntes tämligen klart.

Ett beslut därom av Kungl. Maj:t i nådeväg torde emellertid kunna tänkas.

Rydin yttrade i sina föreläsningar, att ingenting funnes, som hindrade Konungen att, sedan en nådeansökning blivit avslagen och denna blivit expedierad till vederbörande myndighet, som hade befattning med exekution, Konungen kunde anbefalla uppehåll med straffets verkställande för att taga sig ytterligare besinningsstid i avseende på möjligt beviljande av nåd.

Nyligen hade frågan varit föremål för högsta domstolens avgörande (N. J. A. 1919 sid. 302.)

Sedan en person F. dömts till böter, hade dessa förvandlats till fängelse sextio dagar. Den 23 maj 1919 hade han börjat undergå fängelsestraffet. Påföljande dag hade han hos länsstyrelsen anhållit, att som han ingivit ansökan att av nåd erhålla befrielse eller nedsättning i straffet, F. måtte försättas på fri fot i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut angående nådeansökningen. Sedan länsstyrelsen avslagit ansökningen och detta beslut fastställts av hovrätten, anförde F. besvär hos Kungl. Maj:t, som meddelade utslag den 18 juli 1919.

Därvid yttrade högsta domstolens pluralitet (4 justitieråd): »Väl bör, särskilt med hänsyn till innehållet uti de i målet åberopade cirkulärbreven den 4 juli 1811 och den 27 mars 1830, vederbörande myndighet, där ej omständigheterna till annat föranleda, låta med förordnande om verkställighet av ådömt straff anstå i avbidan på prövning av en från den dömda ingiven nådeansökan; men enär varken genom sagda brev eller eljest blivit medgivet att, sedan verkställigheten påbörjats, avbryta densamma på grund av därförinnan eller sedermera gjord nådeansökan och F:s ifrågavarande framställningar förty icke lagligen kunnat av Kungl. Maj:ts befallningshavande bifallas, lämnas besvären utan avseende.»

Ett justitieråd anförde: »Då F. icke, innan förordnande om verkställighet av straffet gavs, hos den myndighet, som ägde meddela förordnandet, med bevis om att han sökt nåd begärt anstånd med straffet, finner jag, lika med hovrätten, avbrott i verkställigheten icke kunna medgivas.»

Ett justitieråd yttrade: »Som laga föreskrift ej förefinnes därom att verkställighet av utslag i brottmål skall uppehållas av nådeansökan, finner jag ej skäl att göra ändring i hovrättens utslag.»

Slutligen utlät sig ett justitieråd: »De i målet åberopade cirkulär-

breven den 4 juli 1811 och den 27 mars 1830 avse enligt mitt förmenande allenast verkställighet av utslag, varigenom någon, som hålles häktad, blivit dömd till straffarbete eller fängelse. I avseende härå torde cirkulärbreven innefatta föreskrift därom att, därest den dömd sökt nåd, utslaget ej skall befordras till verkställighet, innan Kungl. Maj:ts beslut i anledning av nådeansökningen meddelats, samt att förnyad nådeansökning ej må föranleda uppehåll med verkställigheten. Däremot saknas för andra fall föreskrift därom att verkställighet av utslag, varigenom straff ådömts, skall uppehållas av nådeansökning. Jag finner förty ej skäl att göra ändring i hovrättens utslag.»

Genom den av högsta domstolens pluralitet uttalade meningen hade fastslagits, huru vederbörande exekutor borde förfara, då han hade att bringa ett straff till verkställighet och en nådeansökan beträffande straffet föreläge. Men de skiljaktiga meningar, vilka yppat sig såväl i praktiken som nu inom högsta domstolen, syntes oförtydligt giva vid handen, att i ämnet saknades författningsbestämmelser eller eljest föreskrifter, vilka besatte erforderlig klarhet. Det hade därför varit min avsikt att för Kungl. Maj:t anmäla, att nya bestämmelser vore behöfliga. Jag hade emellertid erfarit, att frågan redan upptagits till behandling i justitiedepartementet.

Saken finge egentligen sin praktiska betydelse, då det gällde verkställighet av straff för icke häktad person. I de flesta fall torde väl en häktad föredraga att genast börja avtjänandet av en ådömd urbota bestraffning utan att avvakta utgången av nådeansökningsärendet.

För den däremot, som ännu befunne sig på fri fot och som dömts till urbota bestraffning eller böter, vare sig dessa förvandlats till frihetsstraff eller ej, kunde det vara av högsta vikt att i nådeväg få prövat, huruvida hans straff skulle kunna efterskänkas eller mildras, innan domstolens beslut bringades till verkställighet. I ett benådningensärende kunde andra synpunkter komma att göra sig gällande, än dem en domstol enligt lagen hade att taga hänsyn till. En nådeansökan torde väl även kunna innehålla en vädjan att på grund av ömmande omständigheter få anstånd med straffets utkrävande. Exempelvis för en konkursgäldenär, som dömts till ett kort frihetsstraff på grund av en underrätts utslag, varmed han låtit sig nöja, skulle det vara av föga värde, om han efter avtjänat straff finge det besked, att straffet i nådeväg efterskänkts.

Det torde icke kategoriskt kunna uttalas, att en till Kungl. Maj:t ingiven första nådeansökan alltid skulle uppehålla verkställighet av straff. Detta skulle leda till skapandet av en särskild instansordning vid sidan av den i rättegångsordningen antagna. Såsom i högsta domstolens utslag

antytts, torde en viss prövningsrätt böra tillerkännas den exekutiva myndigheten. Men då den prövning, myndigheten kunde ägna åt de omständigheter, som skulle hindra verkställigheten, alltid måste bliva ytterst summarisk, torde väl i regel denna prövning böra inriktas på en undersökning, huruvida en nådeansökan tillkommit allenast i avsikt, att den dömde skulle hinna sätta sig i säkerhet, eller nådeansökningen eljest skulle uppenbarligen äventyra utkrävandet av ett välförtjänt straff. Andra förhållanden kunde nog också tänkas, då polismyndigheten med tämligen stor visshet kunde bedöma, vad verkan en nådeansökan komme att medföra, men i alla de fall, som inrymde den minsta tvekan om vilken utgång nådeansökningen skulle få, måste exekutionen anstå. För den dömde förelåge ofta skäl, för vilkas skärskådande den verkställande myndigheten saknade förutsättningar. De kunde hänföra sig till motiven för brottet, sjukdom, familjeförhållanden, ekonomiska omständigheter o. s. v., allt sådant, som det vore ytterst vanskligt att låta polismyndigheten på stående fot taga befattning med. Den satsen måste alltid stå klar, att en straffdömd skulle hava rätt och möjlighet att draga sin sak inför regeringsmakten såsom rättvisans högsta vårdare för att få densamma mest allsidigt och mildast möjligt bedömd.

Ärenden av nu ifrågavarande beskaffenhet hade ett par gånger varit under justitieombudsmannens företrädares prövning.

Sedan år 1875 hustru O. blivit av en rådhusrätt dömd för ärekränkning till en månads fängelse och omedelbart sökt att av nåd förskonas från fängelsestraffet och i stället få försona sitt brott med böter, hade hon, trots det att hon styrkte sig hava ingivit nådeansökan, av borgmästaren i A. blivit anhållen för undergående av straffet, varefter hon forslats till länsfängelset. Vid ett tidigare tillfälle, då hon avhämtats för verkställighet av straffet, hade hon råkat i ett sådant sjukdomstillstånd, att läkare förklarat henne icke utan fara för liv och hälsa kunna företaga en resa. Då hustru O. ankommit till länsfängelset, hade länsstyrelsen genast efter erhållen underrättelse om nådeansökningen låtit lösgiva henne. Det hade sedan visat sig att Kungl. Maj:t redan tidigare än den dag, hustru O. anhållits, beslutit att av nåd förändra fängelsestraffet till böter, men att utslaget därom ännu icke hunnit expedieras. På föranstaltande av justitieombudsmannen blev borgmästaren ställd under åtal inför Svea hovrätt, som genom utslag den 30 november 1876 fällde honom till ansvar för tjänstefel.

I ett annat fall, där klagomål under 1917 anförts över att en länsstyrelse vid förordnande om verkställighet av straff icke tagit hänsyn till en nådeansökan, gjord av en person, som dömts till fängelse ett år för

tryckfrihetsbrott, fann justitieombudsmannen bland annat med hänsyn till avfattningen av 1811 års cirkulärbrev länsstyrelsen icke hava begått något tjänstefel i anmärkta hänseendet.

Enligt justitieombudsmannens åsikt hade i det nu förevarande fallet t. f. landsfiskalen icke bort anhålla J. och låta avföra honom till kronohäktet i Ö. Såvitt upplyst blivit, hade icke funnits någon anledning antaga, att J. ämnade undandraga sig ett slutligen bestämt straff. Det hade visserligen varit föga troligt, att, sedan Kungl. Maj:t i högsta domstolen dömt J. till ett längre fängelsestraff, Kungl. Maj:t i statsrådet utan några nya skäl skulle befria J. från hela straffet. Men för J. hade det likväl varit av det största intresse att, då han icke kunde finna sig brottslig, komma i tillfälle att begagna alla till buds stående medel att få sin sak ur alla synvinklar prövad.

T. f. landsfiskalen hade alltså, enligt justitieombudsmannens förmenande, förfarit felaktigt genom att på sätt som skett anhålla J. Då emellertid J:s nådeansökan allenast medfört en avkortning av fängelsestraffet, vilken trots t. f. landsfiskalens förfarande kommit J. fullt tillgodo, och med hänsyn till oklarheten i gällande bestämmelser, funne justitieombudsmannen tjänstefel av beskaffenhet att medföra åtal icke föreligga.

Hade länsstyrelsen, innan dess verkställighetsresolution meddelats, erhållit underrättelse om J:s nådeansökan, hade länsstyrelsen otvivelaktigt bort försätta J. på fri fot i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i nådeärendet.

Jag tillåter mig nu övergå till den inom justitiedepartementet verk- *Utredning om
praxis.*
ställda, av justitieombudsmannen omförmälda utredningen.

I skrivelse den 6 september 1920 har dåvarande t. f. chefen för justitiedepartementet — sedan fråga uppstått rörande det tillvägagångssätt, som av vederbörande myndigheter plägade tillämpas med avseende å tiden för förordnande om verkställighet av utslag i sådana fall, då frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter blivit genom laga kraft ägande utslag någon ådömt, men, innan den dömde börjat avtjäna straffet, till vederbörande ingivits ansökning att han måtte av nåd erhålla befrielse från eller ned-sättning i straffet — hos överståthållarämbetet framställt förfrågan, huruvida i fall som nämnts utslaget plägade av myndigheten omedelbart befordras till verkställighet eller om dessförinnan nådeärendets prövning avbidades.

I skrivelse den 28 september 1920 har därefter samma förfrågan gjorts hos länsstyrelserna.

På dessa skrivelser hava numera svar ingått.

Länsstyrelserna i Hallands, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län meddela endast, att sådant fall, som i skrivelsen avses, icke förekommit hos dem.

Överståthållarämbetet avbidar i regel nådeärendets prövning, innan utslaget befordras till verkställighet.

Därest den dömd saknar fast anställning eller bostad och antagas kan, att nådeansökan ingivits allenast för att den dömd må kunna vinna tid att avvika eller för den händelse överståthållarämbetet erfarit att den dömd vid honom förut ådömt straffs verkställande varit svår att anträffa, plägar ämbetet emellertid utan avseende å föreliggande nådeansökan befordra utslag till verkställighet.

Har någon ådömts straff och fått en nådeansökan prövad, föranleder ny nådeansökan icke till uppskov vid utslags verkställande.

Länsstyrelsen i Stockholms län plägar omedelbart befordra till verkställighet laga kraftvunnet utslag, varigenom frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter blivit någon ådömt, utan avseende å att, innan den dömd börjat avtjäna straffet, till vederbörande ingivits ansökning, att han måtte av nåd erhålla befrielse från eller nedsättning i detsamma.

Länsstyrelsen i Uppsala län anför: Icke någon av de för närvarande i länsstyrelsen tjänstgörande erinrar sig, att något sådant fall varit föremål för länsstyrelsens prövning. Det är sålunda omöjligt att lämna meddelande om vanlig praxis härstädes. Länsstyrelsen vill emellertid uttala, att länsstyrelsen skulle anse sig sakna befogenhet att i avvaktan på ett nådeärendes avgörande uppskjuta en verkställighet, varemot i övrigt icke möter hinder. Den omständigheten, att en nådeansökning ingivits, kan icke i och för sig vara tillräcklig grund för uppskov; detta är särskilt tydligt vid förnyade nådeansökningar. Att pröva, huruvida utsikt finnes för nådeansöknings beviljande, kan icke tillkomma länsstyrelse, som för övrigt i de flesta fall saknar tillfälle att taga kännedom om målets beskaffenhet. Anses det önskvärt, att framställning om nåd — eller om amnesti, därest sådan, på sätt lär vara händelsen, prövas vara med lag förenlig — skall kunna föranleda verkställighetens uppskjutande, torde erfordras ny lagstiftning, vilken synes lämpligen kunna gå ut därpå, att en kompetent central myndighet, när sådant efter summarisk prövning finnes vara påkallat, meddelar ett slags inhibitorial, som i förekommande fall även innehåller föreskrift därom, huruvida den dömd må inmanas i häkte eller fortfarande hållas häktad.

Länsstyrelsen i Södermanlands län meddelar, att laga kraftvunnet utslag av länsstyrelsen omedelbart befordras till verkställighet. Därest det emellertid kommit till länsstyrelsens kännedom, att nådeansökan avseende befrielse från straffet blivit ingiven, har länsstyrelsen, under förutsättning att verkställigheten av straffet icke äventyrats, låtit vederbörande polismyndighet förstå, att med verkställigheten kunde tillsvidare anstå i avbidan på nådeärendets prövning.

Länsstyrelsen i Östergötlands län meddelar, att åtminstone under senare åren veterligen icke till behandling förekommit något sådant fall som i skrivelsen avses, samt anför: Länsstyrelsen vill emellertid nämna, att länsstyrelsen för sin del näppeligen skulle anse sig äga laglig befogenhet att i ett sådant fall förordna om verkställighetens av straffet uppskjutande.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anför: I fall, varom fråga är, har den dömd

brukat befordras till straffets avtjänande, innan frågan om nåd för den dömda blivit avgjord, för så vitt icke länsstyrelsen efter inhämtade upplysningar med säkerhet kunnat antaga, att den dömda icke skolat undandraga sig straffets avtjänande genom att begiva sig till okänd ort eller utrikes. Länsstyrelsen har då avvaktat Kungl. Maj:ts beslut i nådefrågan, innan länsstyrelsen givit order om straffets avtjänande.

Länsstyrelsen i Kronobergs län meddelar, att under de senaste åren därstädes förekommit endast två fall av ifrågavarande beskaffenhet. I det ena fallet hade en värnpliktig för brott mot krigslagarna av Kungl. Maj:t ådömts fängelse i två månader och i det andra hade av Kungl. Maj:t för brott mot 10 kap. 5 § strafflagen dömts likaledes till fängelse i två månader. Båda utslagen sändes till vederbörande landsfiskaler för verkställighet och först, då landsfiskalerna skulle införpassa de dömda, styrktes av dessa, att nådeansökningar ingivits. Den landsfiskal, som hade att verkställa utslaget i förra fallet, avvaktade nådeärendets prövning, under det att utslaget i det senare fallet av vederbörande landsfiskal omedelbart befordrades till verkställighet.

Länsstyrelsen i Kalmar län meddelar, att länsstyrelsen i de ytterst sällsynta fall, som hittills förekommit, icke för sin del ansett sig kunna uppskjuta verkställigheten i avbidan på prövningen av en ingiven nådeansökning. Det har emellertid icke, såvitt länsstyrelsen kan erinra sig, någon gång hänt, att häri genom verkstälts straff, som sedermera blivit vederbörande efterskönt. Närmare bestämmelser, huru med verkställigheten skall förfaras, när den dömda sökt nåd, torde vara önskvärda. Att i *alla* dylika fall uppskjuta verkställigheten, vore dock knappast välbetänkt.

Länsstyrelsen i Gotlands län upplyser, att länsstyrelsen med tillämpning av kungl. cirkulären i ämnet den 4 juli 1811 och den 27 mars 1830 plägat låta med verkställigheten anstå, till dess nådeärendet blivit prövat.

Länsstyrelsen i Blekinge län meddelar, att då laga kraftägande utslag föreligger, varigenom någon icke häktad ådömts frihetsstraff eller då böter blivit till frihetsstraff förvandlade, utslaget därifrån omedelbart översändes till vederbörande för verkställighet. Något uppskov härmed på grund av eventuell nådeansökan kan desto mindre ifrågakomma, som länsstyrelsen icke får emottaga någon underrättelse om nådeansökans ingivande. Kan emellertid den dömda före hans införpassande till fängelset eller senast vid ankomsten dit visa, att han ingivit nådeansökan, lär i de flesta fall få anstå med verkställigheten av utslaget, till dess sig visat, huru nådeansökningsärendet utfallit. Beträffande häktade personer, som förklarar sig nöjda med utslaget, verkställes detsamma omedelbart utan avseende å eventuell nådeansökan.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anför: Frågan om tiden, då utslag i nu åsyftade fall bör av länsstyrelse utsändas till verkställighet, har under en längre följd av år icke varit aktuell därstädes.

Däremot har det förekommit, att vederbörande myndighet, till vilken länsstyrelsen för verkställighet översänt utslag av ifrågavarande beskaffenhet, hos länsstyrelsen gjort muntlig förfrågan, huruvida i fall, då nådeansökan gjorts först efter det laga kraft ägande utslag förelegat, med verkställigheten skulle anstå,

tills Kungl. Maj:tt meddelat beslut över nådeansökningen; och har därvid myndigheten ifråga tillrättts att icke låta nådeansökningen föranleda uppskov med den myndigheten anbefallda verkställigheten, detta så mycket mindre som det i vissa fall varit påtagligt, att nådeansökning tillkommit icke därför att utsikt till vinnande av nåd kunnat synas föreligga utan fastmera i avsikt att den dömd genom uppskov med verkställigheten skulle beredas tillfälle att avvika från orten och därigenom undandraga sig det ådömda straffets verkställighet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför; Principiellt har länsstyrelsen hävdadt och bringat i tillämpning den ståndpunkten, att nådeansökan ej borde medföra uppskov med utslagets verkställande. I vissa fall hava dock med länsstyrelsens samtycke eller vetskap anstått med verkställigheten, till dess nådeansökningen hunnit prövas. I de fall, där detta skett, har något formligt beslut ej meddelats, utan har i regel tillgått så, att den lokala myndighet, som haft att ombesörja verkställigheten, under hand hört sig för hos länsstyrelsen och där erhållit ett muntligt uttalande i ena eller andra riktningen. Vid på sådant sätt lämnat samtycke till uppskov hava skilda omständigheter kunnat vara för länsstyrelsen bestämmande. Fall hava kunnat förekomma, då en mer eller mindre föräldrad lag belagt med hårt straff en handling, som av modernare rättsåskådning bedömts mildare. Eller har den dömd ansetts stå i det förhållande till den med straff belagda handlingen, att han kunnat betraktas såsom mindre brottslig ur subjektiv synpunkt. Även andra mera personliga förhållanden hava kunnat spela in, vilka varit av skiftande natur. Slutligen bör omnämnas, att den lokala myndigheten någon gång givit uppskov med verkställigheten, utan att detta, ehuru det blivit bekant för länsstyrelsen, sedermera föranlett någon anmärkning från länsstyrelsens sida, och hava dylika uppskov kunnat bestämmas av den lokala myndighetens personliga uppfattning, som i ett eller annat fall kunnat avvika från och måhända varit mindre sträng än länsstyrelsens.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län meddelar, att, oavsett om till länsstyrelsens kännedom kommit, att besvär anförts, utslaget pläгат överlämnas till vederbörande för verkställighet. Däremot torde i allmänhet vederbörande verkställare, därest de erhålla kännedom om att den sakfällde begärt nåd, avvakta Kungl. Maj:ts beslut i anledning av nådeansökningen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län meddelar att länsstyrelsen, i enlighet med den tolkning, länsstyrelsen givit nådiga cirkulären den 4 juli 1811 och den 27 mars 1830, pläгат före utslagets bringande till verkställighet avvakta prövningen av en första nådeansökning, men däremot, därest efter avslag å den första nådeansökningen förnyad sådan ansökning blivit för länsstyrelsen anmäld, ansett sig böra utan hänsyn härtill befordra utslaget till omedelbar verkställighet.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län meddelar, att i ett fall till länsstyrelsen inkommit framställning om anstånd med verkställighet av ett förvandlingsstraff för böter i avbidan på prövning av ansökning om befrielse av nåd från bötesstraffet, därvid överlämnats åt vederbörande landsfiskal, som haft att införpassa vederbörande för straffets undergående, att avgöra huruvida med verkställigheten lämpligen kunde anstå, men att i övrigt något fall av förevarande beskaffenhet icke varit föremål för länsstyrelsens prövning.

Länsstyrelsen i Örebro län anför, att länsstyrelsen, i den mån det varit möjligt, sökt avvakta utgången av nådeärendets prövning och avgörande.

Då bestämmelser emellertid saknas om att nåd skall förhindra verkställighet av lagkraftvunna utslag, samt med hänsyn härtill frågan, huruvida nåd sökts, ofta icke kommer till länsstyrelsens kännedom, torde det oftast inträffa, att lagkraftvunna utslag bringas till verkställighet, oaktat nådeansökan gjorts.

Enär särskilt om kortare frihetsstraff bringas till verkställighet omedelbart efter det utslaget vunnit laga kraft, straffen ofta komma att bliva helt verkställda, då nådeärendet hunnit bliva avgjort, och härigenom verkningarna av en tillämpad nåd i allmänhet ej skulle få göra sig gällande, synes det vara önskvärt, att bestämmelser träffades med avseende å verkställighet av utslag i de fall, då nåd begärts, samt att, om den omständigheten, att nåd begärts, skall anses utgöra hinder för verkställighet eller fortsatt verkställighet av straff, länsstyrelsen erhöle underrättelse i de fall, då nåd begärts.

Länsstyrelsen i Värmlands län meddelar, att under senare tider någon remiss för verkställighet av dylikt utslag under angivna förhållande icke härstädes förekommit. I särskilt fall har under de senaste åren emellertid inträffat, att, efter det utslaget översänts till vederbörande polismyndighet för verkställighet, upplysning vunnits att den dömde ingivit nådeansökan, och har därvid, efter överläggning mellan länsstyrelsen och polismyndigheten och med hänsyn till föreliggande omständigheter beträffande den dömdes person och bostadsförhållanden m. m., lämnats anstånd med verkställigheten i avbidan på nådeärendets prövning.

Länsstyrelsen i Västmanlands län meddelar, att länsstyrelsen icke har sig bekant något fall, då nådeansökan av icke häktad person, varom här lärers vara fråga, varit beroende på vederbörande myndighets prövning vid tiden för länsstyrelsens förordnande om verkställighet av utslaget. Detta torde bero därpå att, då nådeansökan av icke häktad person göres, densamma ingives direkt till Kungl. Maj:t utan anlitande av länsstyrelsen som mellanhand.

Det synes emellertid länsstyrelsen, att, därest fara för att den dömde avviker icke föreligger, det i förevarande fall bör kunna anstå med verkställigheten av straffet, till dess nådeansökningen slutligen prövats, om framställning därom göres.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län meddelar, att länsstyrelsen i avseende å tiden för förordnande om verkställighet av utslag i sådana fall, då frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter blivit genom laga kraftvunnet utslag någon ådömt, men, innan den dömde börjat avtjäna straffet, till vederbörande ingivits ansökning att han måtte av nåd erhålla befrielse från eller nedsättning i densamma, ej plägat omedelbart befordra utslaget till verkställighet, utan har länsstyrelsen avvaktat nådeärendets prövning.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför, att inom länet i senare tid endast ett fall förekommit, varom nu är fråga; och att i detta fall länsstyrelsen, som emellertid saknade kännedom därom, att den dömde sökt nåd, omedelbart befordrade utslaget till verkställighet. Någon praxis för länsstyrelsens förfarande i det hänseende, som avses i skrivelsen, har sålunda icke tillämpats.

Länsstyrelsen i Norrbottens län meddelar att, därest kännedom vunnits att

person, som genom laga kraftvunnet utslag ådömts frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, innan straffet börjat avtjänas, till vederbörande ingivit nådeansökning, länsstyrelsen i avvaktan på nådeansökningens prövning uppskjutit verkställighet av utslaget.

*Departements-
chefen.*

Vad i ärendet förekommit synes mig till fullo visa behovet av att genom en lagbestämmelse ordna frågan om nådeansökningens inverkan på verkställbarheten av ett lagakraftägande utslag i brottmål. Jag har därför låtit inom justitiedepartementet upprätta ett sådant förslag och ber jag nu få något redogöra för innehållet i detsamma.

Principiellt gäller, att ett lagakraftägande utslag i brottmål skall, så snart ske kan, befordras till verkställighet. Undantag från denna regel bör stadgas endast i den mån särskilda omständigheter därtill föranleda. Att en nådeansökning under alla förhållanden skulle innefatta en sådan omständighet har jag icke ansett. Så bör icke vara fallet, då fråga är om nåd för häktad person. Såsom justitieombudsmannen framhållit, torde väl den häktade i allmänhet föredraga att genast börja avtjänandet av straffet, men oavsett om så är, läser i regel icke finnas skäl att beträffande häktad stadga att med verkställigheten skall anstå till dess nådeärendet blivit avgjort. De fall, då nåd beträffande häktad sträcker sig till eftergivande av hela straffet, torde utgöra ett försvinnande fåtal, och nådeärendet torde i regel hinna avgöras å sådan tid, att den nåd, som må beviljas, i allt fall kommer den dömde helt tillgodo. Jag har därför i förslaget icke upptagit någon bestämmelse om häktad person. Då jag nu talat om häktad, avser jag därmed även den, som förklarats skyldig träda i häkte, men icke blivit i häkte tagen. Vad åter angår icke häktad skulle mången gång, då här i regel är fråga om straff av ringa tidslängd, en omedelbar verkställighet av straffet medföra, att en beviljad nåd komme för sent, vilket måste anses otillfredsställande. Beträffande sådan person finner jag därför böra stadgas, att med verkställigheten skall anstå i avbidan på nådeansökningens prövning. Denna regel bör dock icke vara undantagslös. Finnes anledning antaga, att den dömde avviker, bör straffet genast gå i verkställighet, och detta bör givetvis gälla så, att verkställighet skall äga rum när helst under tiden för nådeärendets prövning fara uppstår i nyss berörda hänseende. Vidare finnes intet skäl att låta annan nådeansökning än den första verka uppskov med verkställigheten. Under alla förhållanden bör gälla, att en verkställighet, som tagit sin början, icke skall avbrytas därför, att nåd sökts.»

Föredraganden uppläser härefter ifrågavarande lagförslag eller förslag

till lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff av den lydelse, bilaga A vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte, för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen tackes Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

Förslag

till

LAG**om anstånd för visst fall med verkställighet av straff.**

Med ändring av vad lag och författning innehåller häremot stridande förordnas som följer.

Visar den, som genom lagakraftägande utslag är dömd till frihetsstraff eller skall undergå fängelse, vartill böter eller viten förvandlats, innan verkställigheten av straffet begynt, att till Konungen ingivits ansökan, att han av nåd måtte förskonas från straffet eller vinna lindring däri, och är han ej häktad, och förekommer ej mot honom skälig anledning, att han avviker, och har ej i målet tidigare sökts nåd, då skall med verkställigheten av straffet anstå i avbidan på Konungens beslut i anledning av nådeansökningen.

*Bilaga B.**Cirkuläret den 4 juli 1811.*

Carl etc. Som Vi av flera tid efter annan inkomna mål inhämtat, hurusom, efter det Vi, uppå gjorda underdåniga ansökningar om nåd i brottmål, Våra beslut meddelat, längre tid ofta förflutit innan verkställighet av ådömda straff följt, och flera förnyade ansökningar i samma ämne blivt till Oss insända, men ett sådant förhållande dels motverkar angelägenheten att straffet så fort ske kan må följa på brottet dels leder till en dryg kostnad för Oss och kronan genom arrestanternas längre kvarhållande i häkte; så hava Vi funnit nödigt anbefalla Eder att, sedan för brott dömda personer hos Oss sökt nåd och Vårt utslag kommit exekutorn tillhanda, låta beslutet till behörig verkställighet befordra, därest laga hinder icke möta, utan att uppehåll därmed må genom ytterligare nådeansökningar beredas. Börandes I dock låta vara Eder angeläget att sådana till straff dömda häktade personer, som ämna hos Oss söka nåd, ej må sakna underrättelse om nödvändigheten att på en gång förete alla de skäl och grunder, vilka förmenas kunna bereda dem den förskoning, som utgör föremålet för deras underdåniga ansökningar.

*Bilaga C.**Cirkuläret den 27 mars 1830.*

CARL JOHAN etc. etc. Vår ynnest etc. Sedan Vi genom nådigt cirkulär till överståthållaren, samtliga Våra befallningshavande och regementscheferna den 4 juli 1811 anbefallt, att, då för brott dömda personer hos Oss sökt nåd och Vårt utslag kommit exekutorn tillhanda, beslutet bör till verkställighet befordras, därest laga hinder icke möta, utan att uppehåll därmed må genom ytterligare nådeansökningar vinnas; ävensom Vi förordnat, det ovanbemälda ämbetsmän borde låta sig angeläget vara, att sådana, till straff dömda, häktade personer, som ämna hos Oss söka nåd, icke må sakna underrättelse om nödvändigheten därav, att på en gång förete alla de skäl och grunder, vilka förmenas kunna bereda dem den förskoning, som utgör föremålet för deras underdåniga ansökningar; men Vi av särskilda tid efter annan inkomna mål inhämtat, att dessa stadganden icke blivt behörigen efterföljda; alltså hava Vi härmed velat erinra Eder om ett noggrant iakttagande av de uti berörda Vårt cirkulär meddelade föreskrifter.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen
den 9 januari 1922.*

Närvarande:

Justitierådet BERGLÖF, regeringsrådet ERNBERG, justitieråden MOLIN, AP-
PELBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitie-
departementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 2
december 1921, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle
för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upp-
rättat förslag till *lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet före-
dragits av chefen för justitiedepartementets lagavdelning, hovrättsrådet
Gustaf Grefberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 13 januari 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anmäler lagrådets
den 9 i denna månad avgivna utlåtande över det den 2 december 1921
till lagrådet remitterade förslaget till lag om anstånd för visst fall med
verkställighet av straff samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet läm-
nats utan anmärkning och vari ett par redaktionella, mindre jämkningar
vidtagits, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas
riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga leda-
möter biträdda hemställan tackes Hans Maj:t Konungen
förordna, att till riksdagen skall avlätas proposition av
den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.
